

історії Людину (це слово доцільно писати з великої літери, оскільки маємо справжній «онтологічний переворот»). Лише така метаподія може переінакшити всю систему інформаційно-віртуальних координат. Міф віртуальний заміщується міфом «людським». Штучність віртуальності програє природності й людяності майданних подій [2].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитро Дроздовський. «Записки українського самашедшого» як рятівний електрошок // Дзеркало тижня, №48 (828), 25-29 грудня 2010. http://dt.ua/CULTURE/zapiski_ukrayinskogo_samashedshogo_yak_ryativniy_elektroshok-61753.html
2. Дмитро Дроздовський. Інформаційне «самашествіє»: перезавантаження // День, №137-138, 5 серпня 2011. <http://www.day.kiev.ua/213573/>
3. Ліна Костенко. Записки українського самашедшого. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 416 с.
4. Іван Дзюба. Є поети для епох: Самашедшість проти абсурду. – К.: Либідь, 2011. С. 71-79.
5. Юрій Гороблянський, Марина Кульчицька. «Крива фієста сучасності» в одкровенні від ліни Костенко // Слово і час.—2011. -- №5. С. 73-83.
6. «Я вибирала долю собі сама» // Усе для школи, Вип. 9. С. 5-13.

Горба Г.

Науковий керівник – доц. Вихор С. Т.

ЖІНОЧА ОСВІТА ПО-УКРАЇНСЬКИ У 19 СТ.

Сьогодні в суспільстві відбуваються позитивні зміни пов'язані зі зміною соціальної ролі жінки в суспільстві, з підвищенням її статусу. Протягом останніх років дослідники працюють над вивченням та висвітленням окремих питань щодо ролі жінок в суспільстві та в освіті, проте досі немає узагальненого дослідження, яке б містило в хронологічній послідовності вичерпні відомості щодо стану та рівня розвитку жіночої освіти в XIX столітті. Жінка в XIX ст. була мало освіченою, поскільки цьому сприяло її суспільне становище, на перший план виходить потреба в освіченій матері. К.Д. Ушинський вважав жінку «необхідним посередником між наукою, мистецтвом і поезією, з одного боку, звичаями, звичками і характером народу, з іншого, з цієї думки випливає вже сама собою необхідність повної всебічної освіти жінки вже не для одного родинного вжитку» [10; 197]. Саме тому питання жіночої освіти в XIX ст. є доволі актуальним.

Зазначимо, що загальні питання жіночої освіти розглядали Г.Александровський, Л. Буряк, О. Заєць, Т. Сухенко та ін. [2, 3, 4, 8]. Окремі аспекти знайшли своє відображення у роботах класиків педагогіки: К. Ушинського, С. Русової, Г. Ващенко, А. Макаренка, В. Сухомлинського. Метою статті є хронологізувати розвиток жіночої освіти в Україні, зокрема на підросійській, та виокремити рекомендації для сучасної школи згідно кращих напрацювань жіночої освіти у XIX ст.

Ретроспективний логіко-семантичний аналіз періодичних видань та історико-педагогічної літератури дозволив визначити, що в XIX столітті шкільна справа носила дещо хаотичний характер. Перш аніж розглядати безпосередньо жіночу освіту в Україні варто звернутися до сторінок історії. В XIX столітті українські землі входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій. Систему жіночої освіти в XIXст. на території України, здебільшого на під російській, становили жіночі гімназії, жіночі училища, єпархіальні жіночі школи, професійні початкові й середні навчальні заклади. Попри різне підпорядкування вони мали безліч спільних рис, серед яких:

- становий характер
- державне регулювання
- наявність приватних закладів навчання, що зазвичай мали якіснішу освіту, аніж державні.

Спершу за розвиток жіночої освіти виступали саме чоловіки. Так, київський генерал-губернатор граф Левашов виступав за відкриття дівочого інституту в м. Києві, на його думку освіта жінок важливіша за освіту чоловіків. Наступним, хто не тільки відстоював жіночу освіту, а й прийняв міри для її впровадження був хірург, анатом і педагог М. Пирогов, який вперше в

історії під час Кримської війни 1853-1856 років залучає до роботи сестер-жалібниць, при цього розробляє для них детальні інструкції. Таким чином він привернув увагу громадськості до потреби жіночої освіти.

Слід зазначити, що в першій половині XIX століття існувала система освіти дівчат, у якій переважали жіночі навчальні заклади закритого типу, приватні пансіони. Навчання в них передбачало тривалу ізоляцію дівчат від родини, від звичайних умов життя. Зважаючи на ці обставини, в XIX столітті виникає думка про відкрити, доступну для всіх верств населення жіночу школу, яка не відривала би дітей від родини, не звільняла би батьків від обов'язків виховання і, у той самий час, гарантувала би освіту [8, 60].

На початку XIX ст. В Україні виникли перші інститути шляхетних дівчат – Харківський (1812), Полтавський (1818), Одеський (1829), Київський (1833), Керченський (1836) [9, 64].

Харків, підтверджуючи імідж одного з провідних освітянських малоросійських центрів, намагався реалізувати жіночу освіту у 1820 р. Л. Буряк зазначає, що тут відкрито дівоче позастанове училище за рахунок міської громадськості. Ініціатива належала Товариству харківських учителів, які проголосили, що працюватимуть в училищі безоплатно. Передбачалось, що бідна частина учениць буде навчатися безкоштовно, а решта сплачуватиме річно по 200 рублів. При відкритті училища до нього було прийнято лише 10 учениць, але воно змогло утриматись й започаткувати та розвинути надалі традиції жіночої освіти у місті. У послідовному впровадженні жіночої освіти Харків посідав особливе місце. Широко відомою у другій половині XIX ст. стала харківська недільна жіноча школа Х. Д. Алчевської, досвід роботи якої пропагувався на міжнародних виставках та був перейнятий багатьма іншими містами. Закономірним і логічним продовженням традицій жіночої освіти стало відкриття в цьому місті на початку XX ст. Вищих жіночих курсів, біля витоків яких стояла ще одна непересічна харків'янка — О. Я. Єфименко [3, 54-55].

У той час як Полтавський інститут брав свій початок від приватного пансіону для бідних шляхетних дівчат, який облаштував ще у 1808 р. у своєму будинку один із представників давнього українського козацького роду — Кочубей. У 1819 р. пансіон був перетворений на інститут. Згодом Київський інститут шляхетних дівчат мав бути створений на кшталт Полтавського та Харківського інститутів, як найдавніших. М. М. Захарченко зазначав, що відкриття Київського інституту шляхетних дівчат якраз прийшлося на той час, коли російський уряд остаточно переконався у неефективності існуючої у Південно-Західному краї системи виховання молоді. «Преобразовая старые и открывши новые общественные заведения оно (правительство. — Л.Б.) принуждено было установить строгий надзор за частным воспитанием и перевести это воспитание в закрытые пансион при гимназиях; для образования же нового поколения женщин оно основало Институт благородных девиц в Киеве и образцовые частные пансионы в Киеве же, Житомире, Каменец-Подольске и Виннице» [6, 27]. Відкриття у Києві давно очікуваного жіночого навчального закладу завдячувало складним комбінаціям імперської політичної верхівки першої половини XIX ст.

Впровадження жіночої освіти сприяло подальшій еволюції гендерних відносин, значно прискорило суспільні зміни та привнесло в український соціум елементи лібералізму та демократизму. Проекти, пов'язані з жіночою освітою, сприяли зміні соціальних орієнтирів, формували нові пріоритети у стосунках між людьми, хоча послаблення станових упереджень залишалось складною справою, яка потребувала спеціального механізму, зусиль і часу.

Перша жіноча Фундуклеївська гімназія в Києві була створена 6 серпня 1859 р. Названа була іменем сенатора, колишнього київського губернатора (1839-1852) Івана Фундукля, який пожертвував кошти на її заснування (вул. Богдана Хмельницького, 6). Другою стала міністерська гімназія Святої Ольги, що з 1892 р. розташовувалась по вул. Терещенківській. Слід ще додати німецьку жіночу гімназію при Євангелічно-Лютеранській церкві, що існувала з 1897 р. як державний заклад (вул. Лютеранська. 18). Саме цими гімназіями і була представлена жіноча середня освіта в Києві. Звичайно, що такої кількості було недостатньо для більш ніж півмільйонного населення міста (626 тис. осіб у 1913 році). Для порівняння кількість чоловічих середніх освітніх закладів Києва складала: 8 державних гімназій, 3 реальних училища і колегія Галагана. Таку нерівномірність компенсували приватні гімназії. У 1910 році їх налічувалось: 4 чоловічих і 17 жіночих. Навчання в них було платним. Але всі ці заклади підпорядковувались

Міністерству народної освіти, щорічно подавали звіти і в усіх питаннях кадрової політики та змін у навчальному плані мали отримувати дозвіл у попечителя Київського учбового округу. Таким чином усіх середніх учбових закладів у Києві було 35 [4, 53].

Фундуклеївська гімназія була яскравим прикладом поступового «дозрівання» суспільства до адекватного сприйняття процесів лібералізації. Реформа жіночої освіти, «допустившая в открытые женские училища детей всех сословий, встретила равнодушие со стороны дворянства; слышны были громкие голоса, что дети, вышедшие из семьи какого-нибудь ремесленника, будут оказывать дурное влияние на детей, воспитанных в правилах и традициях дворянской семьи...» [2, 11]. Аби зламати стереотипи, які панували у тодішньому суспільстві, князь І. Васильчиков віддав свою доньку саме до Фундуклеївської гімназії, а не до Інституту шляхетних дівчат, демонструючи демократизм власної позиції та заохочуючи представників привілейованих верств наслідувати його вчинок. Підкреслюючи власну позицію, він наказав не робити для своєї дитини ніякого виключення та послаблення, а виховувати так само, як і всіх інших. Крім того, князь і його дружина регулярно брали участь у гімназичних святах, запрошували учениць додому, де проводили разом час. Така позиція київського генерал-губернатора сприяла лібералізації суспільства та жіночої освіти зокрема.

Підготовкою до навчання в гімназіях займалися повітові училища, програма яких була розрахована на два, а з 1828 р. — на три роки.

У 1872 р. повітові училища перетворено в міські двокласні училища з шестирічним терміном навчання.

Ще один тип початкових училищ — парафіяльні. Вони знаходились у віданні Синоду. Основними дисциплінами були: закон Божий, російська мова, арифметика, основи сільського господарства. У віданні Духовного відомства знаходились також жіночі духовні училища, однокласні школи та школи грамоти.

Що стосується жіночих гімназій, то вони мали 7 класів і восьмий -педагогічний. Дівчата з цього класу наглядали за молодшими, кожен день проводили уроки, а закінчивши повний курс, одержували звання домашньої вчительки, вчительки народних шкіл, виховательки. В жіночих гімназіях вивчали закон Божий, російську мову та літературу, історію, математику, географію, одну нову і одну давню мову, навчалися рукоділлю, малюванню, музиці, співам, танцям.

В ХІХст. при багатьох гімназіях діяли пансіони для учениць, батьки яких жили в інших містах. Були й окремі приватні школи-пансіони. До впровадження статуту 1828 року в Києві були відкриті пансіони: шляхетних дівчат Калашкової, Е.Осипової, а також пансіон графині Левашової (містився в будинку по вул.Володимирській, 54 на місці сучасної АН України) [1, 36].

У 90-ті роки при приватному жіночому училищі в Києві відкрилися вечірні курси рукоділля для дорослих. Жіноча рукодільна школа Л.І.Безак розміщувалась в будинку Товариства бідних. Створена в 1867 році, школа була організована для дівчаток віком від 12 до 18 років різного стану. Навчання проводили безкоштовно. Крім грамоти дівчаток навчали шити білизну і плаття спеціально для цього запрошені учителі [1, 37].

Високі вимоги висувались і до учениць, особливо до їх виховання. Існували спеціальні правила для учениць київських гімназій:

- Учениці повинні в недільні та святкові дні, а також увечері перед цими днями відвідувати громадські богослужіння.

- Учениці гімназій повинні щорічно в перший або страсний тиждень Великого посту бувати на сповіді і Святому Причасті та надавати начальниці гімназії свідоцтво від свого духівника про те, що були у нього на сповіді і причащались Святих Тайн.

- Учениці зобов'язані в навчальний час старанно відвідувати уроки.

- У випадку відсутності, батьки або особи, що їх замінюють повинні сповістити начальницю гімназії не пізніше наступного дня про причини відсутності.

- Учениці повинні носити форму усталеного зразка, носіння прикрас забороняється.

- До закінчення всіх уроків вихованки не повинні залишати гімназію.

- Учениці повинні з'являтися на уроки з зошитами, книжками та всім необхідним приладдям.

- Учениці не повинні носити в клас сторонніх книг.

- Учениці повинні займати місце, раніше їм призначене і не пересідати.
- За псування класних меблів, приладдя учениці повинні відшкодувати їх вартість.
- На уроці потрібно сидіти прямо, тихо.
- Відповідаючи на запитання, навіть на короткі, потрібно встати і стояти прямо.
- Коли до класу заходять відвідувачі, інші вчителі потрібно встати і триматися рівно.
- При звертанні до учениці інших осіб потрібно відповідати стоячи.
- У щоденнику учениця повинна записувати домашнє завдання, кожний тиждень мати підпис батьків або осіб, що їх замінюють.
- Після закінчення кожного уроку учениці встають і вчитель (вчителька) прощається з ними.
- Перед першим уроком влаштовується загальна молитва, після останнього уроку — теж загальна молитва, після чого учениці йдуть додому.
- Усі учениці, що йдуть на літні, зимові, великодні канікули, повинні брати відпускні квитки.

Після закінчення канікул учениці повинні повернутись вчасно до початку навчання і віддати відпускні квитки з підписом батьків класній наглядачці [4; 58-59].

О. Заєць зауважує, що у кінці XIX- поч. XX ст. середня освіта в імперії тільки починала формуватись і саме тоді закладались освітні і культурні вимоги до молодих дівчат. Вони повинні бути освіченими, розумними, ерудованими і в той же час стриманими, скромними, готуватися до сімейного життя, набувати добрих звичок і якостей, що необхідні майбутній жінці і матері, весь час пам'ятати про Бога, бо все що людина робить, знаходиться під Його поглядом [4; 58-59].

Аналіз історико-педагогічної літератури показує, що «Правила внутрішнього розпорядку Маріїнського жіночого училища», затверджені принцом Ольденбургським 26.02.1859 р., акумулювали в собі найкращі педагогічні ідеї того часу, серед яких:

- залучення батьків до співпраці з педагогічним колективом училища до контролю за навчанням та поведінкою учениць (сім'я вперше запрошувалась до участі в житті школи);
- наставників називали «співробітниками начальника». Вони повинні були працювати спільно з наглядачами, допомагаючи одне одному, спрямовуючи свої зусилля на досягнення повної освіти дітей;
- викладання повинно не тільки збагачувати розум, а й розвивати, облагороджувати почуття, зміцнювати добру волю;
- порядок у класі характеризується не мертвою тишею або одноманітним, нерухомим фізичним положенням дитини, бо це не відповідає її природі, втомлює, руйнує довіру між наставником і учнем. Клас має бути схожим на родину;
- треба постійно звертати увагу на здоров'я дітей, спостерігати за їх одягом, взуттям, харчуванням, постійно здійснювати провітрювання класних кімнат тощо [8, 61].

Наведені правила внутрішнього розпорядку були новими для того часу, розумними, спрямованими на об'єднання зусиль школи і сім'ї, на постійну увагу до дитини, на забезпечення її всебічного розвитку, збереження здоров'я. Наставники отримали можливість відчувати себе на рівних з керівництвом училища, учні – постійну увагу та довіру, батьки – бажання бути активними учасниками педагогічного процесу. Саме тому правила не тільки добре знати, а й завжди їх дотримуватись. Правила внутрішнього розпорядку Маріїнського училища – вагомий внесок у розвиток педагогічної науки XIX ст.

Вивчення матеріалів дозволяє зробити такі висновки, що жіноча освіта в другій половині XIX ст. пройшла складний шлях становлення, процес розвитку жіночої освіти залежав від громадянської активності та діяльності окремих особистостей, організація навчально-виховного процесу в жіночих начальних закладах XIX ст. базувалась на найкращих ідеях того часу, освіта в жіночих навчальних закладах передбачала засвоєння ученицями деяких практичних занять, здобуття відповідних умінь та навичок. Як на мене, то попри розвиток сучасних шкіл, і їм є чому повчитися у закладах освіти XIX ст., варто виокремити такі підпункти:

- впровадження шкільної форми. У зв'язку із соціальним розширенням населення у сучасному суспільстві, існує поділ на «багатих» і «бідних», а відтак дитяча жорстокість

накладає комплекси на учнів, які не мають можливості виглядати так, як їхні ровесники з більш заможних сімей, це породжує насильства та злочинних дій серед школярів;

– залучення батьків до співпраці із педагогічним колективом. Суспільство модернізується, збільшується із зайнятості людей. Інколи, батьки настільки зайняті собою, що забувають про батьківський вплив, виховання дітей та їхній розвиток, думаючи, що все зроблять вчителі;

– оцінка не кількості, а якості. Програми предметів насичені інформацією, але не завжди учні вдало засвоюють матеріал у зв'язку із його обсягом та складністю. Так, навчання спрямоване не стільки на розумовий розвиток, як накопичення інформації із різних галузей знань.

Таким чином, попри чудовий старт жіночої освіти в Київській Русі у ХІХст. українська освіта розвивалася досить повільно. Найболючішим питання була мова, оскільки викладання предметів велося, зазвичай, російською мовою та не враховувало національної ідентичності українців. Попри це, слід відмітити, що завдяки розвитку жіночої освіти було покращено культурний рівень населення. Так, кожна жінка була ознайомлена з основами медицини, гігієни, педагогіки, також починала вводитися практика мов, що мабуть й варто запозичити сучасній школі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексієнко С. З історії жіночої освіти в Україні // Відродження. – 1998. – №4. С. 34-40
2. Александровский Г. Историческая записка о состоянии Киево-Фундуклеевской женской гимназии в течение первого пятидесятилетия ее существования. 1860 – 1910. – К.: Русская печатня, 1910. С.11.
3. Буряк Л. Жіноча освіта в Україні в контексті урбанізації // Пам'ять століть. – 2006. – №2. С. 52-60.
4. Заєць О. З історії приватні жіночої гімназії О. Ф. Плетньової // Київська старовина. – 2006. – №4. С. 55-60.
5. Зайченко Х. Роль жінки в культурно-освітньому житті Галичини наприкінці ХІХ- у першій половині ХХ століття // Мігістр. – 2011. – В.2. С.147-150.
6. Захарченко М. М. История Киевского института благородных девиц. – К.: Типография С.В. Кульженко, 1889. – С. 27.
7. Пилипенко О. Система освіти в Україні на рубежі ХІХ-ХХ ст. // Київська старовина. – 2004. – №6. С. 31-40.
8. Слюсаренко Н. Розвиток ідеї жіночої освіти в другій половині ХІХ століття. Педагогічні науки. – 2003. – В. 34. С. 58-63.
9. Сухенко Т. В. Жіноча середня освіта в Україні (19- 20 ст.)// Український історичний журнал., 1998, № 5. – 63-74.
10. Ушинський К. Д. Педагогічна подорож до Швейцарії. Твори в шести томах. – К., 1954. – Т.2. — С.197.

Дідух В.

Науковий керівник - доц. Кушнір О.

ПРАЙМІНГ ЯК ЗАСІБ МАНІПУЛЮВАННЯ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ В СУЧАСНОМУ ВІТЧИЗНЯНОМУ МЕДІА ПРОСТОРІ

Телебачення є одним із важливих явищ життя сучасної людини. Світ аудіовізуальних образів втручається у всі сфери соціокультурного життя. Соціально значущою дією після виходу в ефір програм, які конструюють таку віртуальну реальність, що стає невід'ємною частиною соціокультурного життєвого середовища людини, є праймінг [2, с. 43].

Поняття «праймінг» виникло у другій половині ХХ століття для дослідження засобів, маніпулювання свідомістю масової аудиторії. Його вивченням займалися здебільшого європейські та американські вчені (Д. Рашкофф, Д. Брайант, С. Томсон [9, с. 83]). Лише на початку 90-х років минулого віку цим явищем зацікавилися російські та українські науковці (Д. Узнадзе, М. Фалікман, Г. Мельник, Г. Почепцов, Е. Шестакова [9, с. 83]). Проте сутність та особливості реалізації ефекту праймінгу досі залишаються мало вивченими особливо якщо врахувати, що він тісно пов'язаний з повсякденністю, ментальними та національними особливостями культури, то **актуальність** досліджень специфіки та практичної реалізації цього явища є очевидною.

Метою нашого дослідження є аналіз феномену праймінгу як засобу маніпулювання масовою свідомістю в сучасному українському медіапросторі.